

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8. Vtrum hec sit vera, Christus factus est creatura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

argumenti consistit in illo pronomine. Et: quasi dixerit Aposto-
lus, de filio suo, quia factus est ei, hoc est Deo filius. &c. Et pro-
pterea responsio consistit in hoc, quod ly Et, idem significat quod
ad honorem eius: & constituitur sic, Qui factus est ad Dei hono-
rem ex femine David secundum carnem.

In responsione ad
secundum & tertium
habes plura interpreta-
tionem Græcorum
in Gregorio, & La-
norum in Augusti-
no.

In responsione ad
quartum uide in cal-
ce responsionis, quod
natura humana dicitur
subiectum factionis,
non solum ea
ratione, quia est sub-
iectum mutationis
relatiue: sed quia sub-
stantiale fieri in mys-
terio incarnationis
inuentum conuenit
humanæ nature pas-
sive: quoniam hoc
fieri non est nisi uerbo
uniri naturam hu-
manam in unitatem
hypostaticam, ubi
constat: uerbum per-
sonare naturam, & na-
turam personari in
uerbo. Et licet uer-
bum personare na-
turam, non sit agere
(cum non sit commu-
ne toti Trinitati, cui
omnis actio ad ex-
tra communis est,
sed soli uerbo con-
ueniat) & consequen-
ter naturam a uerbo
personari, non sit pati:
quia tamen hoc uer-
bum, physice lo-
quendo, non est nisi
personatio humanæ
nature in uerbo, ut
nunc primo depen-
dens a tota Trinitate,
ut causa efficiente, &
uerbum in ipsa per-
sonatione concurat
ut hypostasis, & natu-
ra humana u. patiens
ipsam factionem suæ
personalitatis in uer-
bo, tam uerbum quam
natura humana potest
significari ut subiectum
factionis in hoc mysterio.
Et propter
ea in litera dicitur, quod
dici potest: Humanitas facta est
Dei, non autem, quod homo factus est
Deus.

Homo factus est Deus: sicut si
Sortes cum prius fuerit homo,
postea factus est albus, demon-
strato Sorte, hæc est uera, Hic ho-
mo hodie factus est albus: hæc
tamen est falsa. Hoc album ho-
die factum est homo. Si tamen
ex parte subiecti poneretur ali-
quod nomen significans naturam
humanam in abstracto, postea
hoc modo significari ut subie-
ctum factionis, puta si dicatur,
quod natura humana facta est fi-
lij Dei.

ARTICULVS VIIII.

Utrum hæc sit uera, Christus est
creatura.

DOCTAVVM sic proceditur.
A Videtur quod hæc sit uera,
Christus est creatura. Dicit enim
Leo Papa. Noua & maudita con-
uentio: Deus qui est & erat, fit
creatura: sed illud potest tradi-
cari de Christo, quod filius Dei
factus est per incarnationem. ergo
hæc est uera, Christus est
creatura.

¶ 1. Præter. Proprietates utriusque
nature, possunt prædicari de hy-
postasi communi utriusque na-
ture quocumque nomine signi-
ficetur, ut supra dictum est: sed
proprietates humanæ nature est
esse creaturam: sicut & proprie-
tas diuinæ nature est esse creato-
rem. ergo utrumque potest dici
de Christo, scilicet quod sit crea-
tura, & quod sit increatus &
creator.

¶ 2. Præter. Principalior pars ho-
minis est anima, quam corpus: sed
Christus ratione corporis, quod
de Virgine traxit, dicitur esse sim-
pliciter natus de Virgine: ergo
ratione animæ, quæ creata est a
Deo, debet simpliciter dici, quod
Christus sit creatura.

errorum contrarium fidei importantium: uel apparenter, dum
inordinata uerba speciem hæresis præferunt: sicut etiam in
alijs uitijs incurritur ex aliqua inordinatione: species mali, a qua
qua uniuersaliter abstinendum esse iubet Apostolus.

¶ Nota secundo, quod quia questio ista est de nominibus, quæ di-
uersimode a diuersis
intelligi possunt: ideo
sufficiens ratio abili-
tandi aliqua locu-
tionem est si ga appa-
rentia: que uideatur
finere hæreticis, eam
si in ueritate non
ueremus.

¶ Nota tertio, quod
communicare cum hæ-
reticis in uocabulis
prohibetur est quo
ad propria, non autem
quod ad communia: nã
in his que bene cum
Ecclesia dicunt, nos
non communicamus
cum illis: sed ipsi com-
municant nobiscum.
Sed in his uocibus,
quas contra Ecclesia
leuã, u. pote ipsi p-
prijs, communicare
non debemus. Talis
autem est uox ista,
Christus est creatura.
Vt patet siquidem
Ariani uocem hanc
de Christo secundum
id uerbum, quod est, &
non secundum par-
tem: eam secundum
ueritatem non miseri-
tione partis, hoc est
humanæ nature crea-
tus sit. Et propterea
in hac enuntiatione,
Christus est creatura,
u. pote hæreticis
propria, contra Eccle-
sia & uocem & uer-
tatem, non est com-
municandum cum
Arianis: & ideo est sim-
pliciter neganda.

RESPON. Dicendum, quod
sicut Hiero. * dicit, ex uerbis in-
ordinate prolatis incurritur hæ-
resis. Unde cum hæreticis nec no-
mina debemus habere commu-
nia, nec eorum errori fauere ui-
deamur. Ariani autem hæreti-
ci, Christum dixerunt esse crea-
turam, & minore Patre, non
solum ratione humanæ nature,
sed etiam ratione diuinæ perso-
næ. Et ideo non est absolute di-
cendum, quod Christus sit crea-
tura uel minor Patre, sed cum
determinatione, scilicet secun-
dum humanam naturam. Ea
uero, de quibus suspicari non
potest, quod diuinæ personæ
conueniat secundum seipsam,
possunt simpliciter dici de Chri-
sto ratione humanæ nature,
sicut simpliciter dicimus Chri-
stum esse passum, mortuum
& sepultum: sicut etiam in re-

tis sine determinatione aliqua, Pater maior me est. Si enim Chri-
stus absolute & simpliciter dixit, Pater maior me est (quod est
dicere, ego sum minor Patre) & idem est iudicium de ista &
de illa, Christus est creatura. ut in litera dicitur, consequens est,
ut dicere hæc, non sit communicare in uocabulis cum hæreti-
cis: sed sectari euangelica uerba, destruendo tamen sensum
hæreticorum: non enim prohibemur loqui & frequentare lo-
cutiones sacre Scripturæ, male expositæ ab hæreticis, alioquin
oporteret nouum semper modum loquendi inuenire, quod est
fatuum.

¶ Ad hoc dicitur, quod Saluator non dixit sine determina-
tione, Pater maior me est: quoniam apposuit hanc locuti-
onem, ut rationem præcedentis, de seipso secundum assump-
tam naturam loquens: ait enim, Gauderetis utique quia
uado ad Patrem: quia Pater maior me est: constat enim li-
quido, quod secundum humanam naturam uadit ad Patrem:
quia Pater maior est ipso proculdubio secundum illam natu-
ram, secundum quam uadit ad Patrem: alioquin maioritas
non esset ratio eundi ad Patrem. Ex contextu igitur literæ
quo maioritas Patris ratio eundi ad Patrem ponitur, determi-
natur maioritas ipsa Patris ad filium secundum humanam natu-
ram: secundum quam uadit ad Patrem. non est ergo euange-
lica, sed arriana uox, Christus est minor Patre, Christus est
creatura.

¶ Secunda

In q. 26. ar.
s. ad 1. Et r.
q. 41. art. 3. c.
& ad 4. & 1.
di. q. 7. art.
s. ad 4. & di.
q. 1. ar. 2. &
di. 21. q. 1.
art. 3. ad 2. &
& u. i. q. 19.
ar. 1. ad 1. &
op. 3. ca. 22.
& 1. Cor. 35.
sect. 1.
Art. 5. huius
quest.

Super Questionis 66. Articulum octauum.

Titulus de propositione est, an enuntiatio ista, Christus est
creatura, sit uera.

In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est directe respon-
sua questio. Non est absolute dicendum, Christus est creatura:
sed cum determinatione scilicet secundum humanam naturam.
probat, Cum hæreticis nec nomina debemus habere commu-
nia: ergo cum Arrianis non debemus consentire in dicendo
Christum creaturam. Antecedens probatur & ex Hieronymo:
quia ex uerbis inordinate prolatis incurritur hæresis: & nec hæ-
reticorum errori fauere uideamur. Consequentia probatur:
quia Arriani dicebant Christum creaturam simpliciter: quia
secundum utramque naturam erat creatura, quod est damnata
hæresis.

¶ Nota hic notie quod ex uerbis inordinate prolatis incurritur
hæresis, non formaliter, quæ exigit pertinaciam in uoluntate:
sed uel materialiter, in significato uerborum inordinatorum,

¶ Secunda conclusio seu potius regula vniuersalis est: ea quae non possunt supicari conuenire personae Christi, secundum se absolute affirmantur de Christo, quamuis solum ratione naturae humanae illi conueniant.

¶ Vbi nota nouit auctorem in hac littera distinguere ea, quae conueniunt Christo ratione humanae naturae, in duo genera: nam quaedam sunt, quae in dubitationem venire possunt: an conueniant personae secundum se: quaedam vero, quae clare conuenire intelliguntur solum ratione naturae. Et de secundo genere habetur regula, quod simpliciter & absolute affirmantur de Christo, ut esse cruciatum, mortuum &c. de primo autem genere traditam esse regulam conueniant, scilicet, quod non simpliciter, sed cum determinatione affirmanda sunt de Christo, restatur contextus litterae, cum ponendo secundum generis regulam dicitur. Ea uero de quibus. Per hanc siquidem aduersarij contumaciam textus inueniunt, quod in illis duobus, scilicet minor Patre, & creatura, omnia similibus generis intellexit, ac per hoc inuenerunt regulam. Probatur autem in littera uerba, quae regula ex communi uia loquendi in corporalibus humanis, ex eo quod in illis differentijs huiusmodi seruatur: distinguuntur siquidem & in illis communia totius, & pars a propriis partibus. Et communia si secundum partem tantum insunt, non simpliciter euariantur de toto: non enim dicimus quod aethiops est albus, sed quod est albus dentes; sed bene dicimus quod est crispus, quamuis solos capillos habeat crispus. Et scito hic neutram obiectionem Durandi in 3. sen. dist. 11. militare contra praesentem doctrinam: quia ad rem ipsam spectant ambae. Auctor autem ad dubitationem & errorem uitandum tendit, & super hoc fundat doctrinam hanc, ut patet in littera. Et propterea nec obstat, quod Christus est absolute genitus ex Maria uirgine: nec obstat, quod humana & diuina natura aut suppositum non se habent ut partes, sicut capilli & dentes, nec praedicantur de Christo, sicut crispum aut album esse. Argumentum enim a simili, optime seruit ad modum loquendi comprobandum, quicquid fit de rerum disparitate.

bus corporalibus & humanis, ea quae in dubitationem venire possunt, an conueniant toti uel parti, si insunt alicui parti, non attribuius toti simpliciter, id est, sine determinatione: non enim dicimus quod aethiops est albus, sed quod est albus secundum dentes. Dicimus autem absque determinatione, quod est crispus: quia hoc non potest ei conuenire, nisi secundum capillos.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliquando sancti doctores causa breuitatis determinatione omissa; nomine creaturae utuntur circa Christum: est tamen in eorum dictis subintelligenda determinatio, inquam homo.

AD SECUNDVM dicendum, quod omnes proprietates humanae naturae, sicut & diuinae, possunt aequaliter dici de Christo. Vnde & Damascus. * dicit in 3. li. quod Christus, qui Deus est & homo, dicitur & creabilis & increabilis, partibilis & impartibilis: sed tamen illa quae dubitationem habent circa alterutram naturam, non sunt dicenda absque determinatione. Vnde ipse posita alibi subdit, + Ipsa uia hypostasis, s. Christi, & increata est deitate, & creata est humanitate. Sicut & e conuerso non est dicendum sine determinatione, Christus est incorporeus uel impassibilis ad euitandum errorem Manichaei, qui posuit Christum uerum corpus non habuisse, nec uere passum esse: sed dicendum est

A nus in subiecto positus tenetur non formaliter pro natura, sed materialiter pro subiecto.

¶ Circa hunc processum occurrit primo Durandus in 12. dist. 3. sentent. quaestio. 1. reprehendens concludentem ex eo quod subiectum stat materialiter pro supposito, itam esse falsam. Iste homo, i. Christus, incepit esse. Ex hoc enim, inquit, quod subiectum tenetur materialiter, licet habeatur quod aliquid potest sibi uere attribui, quod non attribuitur illi ratione formae (sicut cum dicimus, album currit non tamen habetur, quin etiam attribui sibi uere possit, quod conuenit illi ratione formae, ut patet dicendo, hoc album distingregat. Ac per hoc, cum incipere esse conueniat Christo ratione humanae naturae, sicut illa est uera, hic homo (demonstrato Christo) est risibilis, ita ista. Hic homo incepit esse, si nihil aliud obstat, nisi quod subiectum tenetur materialiter. Vtrobique enim supposito attribuitur quod ratione formae conuenit.

cum determinatione, quod Christus secundum deitatem est incorporeus & impassibilis.

AD TERTIVM dicendum, quod de natiuitate ex Virgine, nulla dubitatio potest esse, quod conueniat personae filij Dei, sicut potest esse de creatione. Et ideo non est similis ratio utrobique.

ARTICVLVS IX. *Vtrum haec sit uera, iste homo, demonstrato Christo, incepit esse.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod ille homo, demonstrato Christo incepit esse. Dicit enim Aug. super Ioan. * Priusquam mundus esset, nec nos eramus, nec ipse mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus: sed illud quod non sp. fuit, incepit esse. ergo ille homo, demonstrato Christo, incepit esse.

¶ 2. Præter. Christus incepit esse homo: sed esse hominem est esse simpliciter. ergo ille homo incepit esse simpliciter.

¶ 3. Præter. Homo importat suppositum humanae naturae: sed Christus non semper fuit suppositum humanae naturae. ergo ille homo incepit esse.

SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. xli. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula.

RESPOND. Dicendum, quod non est dicendum, quod ille homo, demonstrato Christo, incepit esse, si nihil addatur: & hoc duplici ratione.

supposito accipi hic homo seu Christus.

¶ Circa eundem processum pro quanto fundat se super hoc, quod ista propositio, Christus incepit esse, significat in supposito etiam non aliquid repugnans illius aternitati, scilicet incipere esse. Durandus quoque ibidem occurrit, arguens quod nec istud uideatur ualere: quia licet ponendo in Christo unam esse tantum, ualeret, non tamen ponendo in ipso plura esse, sicut oportet aliquo modo ponere: quoniam non sequitur, quod non semper fuerit nihil esse habendo: sed quod non semper fuerit secundum esse illud, secundum quod incepit esse, cum quo stat, quod semper fuerit secundum aliud esse.

¶ Circa conclusionem Scotus primo ubi supra occurrit, uolens, quod ista possit concedi, Christus seu iste homo incepit esse. Et ratio eius est: quia ly esse, importat esse simpliciter, hoc est, de genere substantiae: constat autem Christum incepisse esse hominem, quod est esse de genere substantiae. Tueturque hanc suam positionem ex praallegato dicto, scilicet quod iste homo seu Christus stat pro uerbo, ut est suppositum humanae naturae, foetque se, tum quia quod generatur, incipit esse. I. h. tum quia uerbum incepit esse homo: ergo Christus incepit esse. Probatur consequentia: Quando de aliquo dicitur incipere determinationem per aliquod praedicatum, de illo toto dicitur incipere: sicut si Sortes incipit esse albus, Sortes albus incipit esse, ergo similiter est in proposito.

Tertia S. Thomae. K 3 ¶ Oc-

Durandus in 12. dist. 3. sentent. quaestio. 1.

istam esse falsam.

Iste homo, i. Christus,

inceptit esse.

Ex hoc enim, inquit,

quod subiectum tenetur

materialiter, licet habeatur

quod aliquid potest sibi uere

attribui, quod non attribuitur

illi ratione formae

(sicut cum dicimus,

album currit non tamen habetur,

quin etiam attribui sibi uere

possit, quod conuenit

illi ratione formae,

ut patet dicendo,

hoc album distingregat.

Ac per hoc, cum incipere esse conueniat Christo ratione humanae naturae, sicut illa est uera, hic homo (demonstrato Christo) est risibilis, ita ista. Hic homo incepit esse, si nihil aliud obstat, nisi quod subiectum tenetur materialiter. Vtrobique enim supposito attribuitur quod ratione formae conuenit.

Occurrit deinde Scotus in 3. sentent. distinctio. 11. quaest. 3. obijciens, quod stare pro supposito contingit dupliciter, scilicet secundum se, uel ut habeat aliquid aliud, sicut Sortes albus stat pro supposito generis substantiae, non secundum se, sed ut habet albedinem: & similiter hic homo id est, Christus stat pro supposito diuino, non secundum se, sed ut est suppositum humanae naturae. Deficit ergo processus litterae, non distinguendo modos, quibus potest pro

3. dist. ca. q. r. art. unico.

¶ Tra. 8. ros. a medio, ros. 9.

¶ 2. Præter. Christus incepit esse homo: sed esse hominem est esse simpliciter. ergo ille homo incepit esse simpliciter.

¶ 3. Præter. Homo importat suppositum humanae naturae: sed Christus non semper fuit suppositum humanae naturae. ergo ille homo incepit esse.

SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. xli. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula.

RESPOND. Dicendum, quod non est dicendum, quod ille homo, demonstrato Christo, incepit esse, si nihil addatur: & hoc duplici ratione.

supposito accipi hic homo seu Christus.

¶ Circa eundem processum pro quanto fundat se super hoc, quod ista propositio, Christus incepit esse, significat in supposito etiam non aliquid repugnans illius aternitati, scilicet incipere esse. Durandus quoque ibidem occurrit, arguens quod nec istud uideatur ualere: quia licet ponendo in Christo unam esse tantum, ualeret, non tamen ponendo in ipso plura esse, sicut oportet aliquo modo ponere: quoniam non sequitur, quod non semper fuerit nihil esse habendo: sed quod non semper fuerit secundum esse illud, secundum quod incepit esse, cum quo stat, quod semper fuerit secundum aliud esse.

¶ Circa conclusionem Scotus primo ubi supra occurrit, uolens, quod ista possit concedi, Christus seu iste homo incepit esse. Et ratio eius est: quia ly esse, importat esse simpliciter, hoc est, de genere substantiae: constat autem Christum incepisse esse hominem, quod est esse de genere substantiae. Tueturque hanc suam positionem ex praallegato dicto, scilicet quod iste homo seu Christus stat pro uerbo, ut est suppositum humanae naturae, foetque se, tum quia quod generatur, incipit esse. I. h. tum quia uerbum incepit esse homo: ergo Christus incepit esse. Probatur consequentia: Quando de aliquo dicitur incipere determinationem per aliquod praedicatum, de illo toto dicitur incipere: sicut si Sortes incipit esse albus, Sortes albus incipit esse, ergo similiter est in proposito.

Tertia S. Thomae. K 3 ¶ Oc-

Super Quaestione 16. Articulum nonum.

Titulus, ut iacet, sumendus est de hac propositione, Iste homo incepit esse.

In corpore uenit est conclusio responsua quaestio, Iste homo non incepit esse. Probatur dupliciter. Primo: quia propositio est simpliciter falsa, quia demonstrat suppositum aeternum. Neque obstat, quod ly homo, significat naturam: quia termi-